

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII ȘI INOVĂRII

PROGRAME ȘCOLARE

***LIMBA ȘI LITERATURA MAGHIRĂ
PENTRU ELEVII CARE FRECVENTEAZĂ CLASELE CU
PREDARE ÎN LIMBA ROMÂNĂ SAU TRĂIESC ÎN
DOUĂ CULTURI MINORITARE***

CLASELE A V-A – A VIII-A

Aprobate prin ordin al ministrului

Nr. 5098/09.09.2009

București, 2009

MÓDSZERTANI ALAPVETÉS

A magyar nyelv tanításának a célja a román tannyelvű oktatásban egy olyan személyiség alakítása, amely képes magyar nyelven kommunikálni, rendelkezik a magyar irodalmi és kommunikációs műveltség alapjaival, hatékonyan és kreatívan alkalmazza képességeit.

Ennek megfelelően a *Magyar nyelv és irodalom* (román tannyelvű osztályokban tanuló diákoknak) tanterv a funkcionális nyelvszemléletet érvényesíti. A funkcionalitás szűkebb értelemben nyelvhasználat-központúságot jelent, azt, hogy az iskolában a nyelvi eszközök beszédben, írásos közlésben betöltött szerepét tanulják a gyermekek. A funkcionalitás tágabb értelemben a nyelvi eszközök beépítettségét, egymástól való függését jelenti. Mindezek mellett a funkcionális szemléletmód abban is kifejeződik, hogy a magyar nyelvi nevelés elsődleges feladata a kommunikációs képességek fejlesztése. Tehát minden nyelvi megnyilatkozással arra szoktatjuk a tanulókat, hogy a rendelkezésükre álló nyelvi eszközökből a kifejezendő gondolattartalmakhoz, a közléshelyzethez és a kommunikációs partnerhez alkalmazkodva válogassanak.

A magyar nyelv oktatása összhangban van a különböző tantárgyak tanulás során szerzett tudással. A magyar nyelv oktatásában érvényesülnie kell a kontrasztív szemléletnek (reflektálva a diák román nyelvi tudására).

Mindezt a tanterv úgy érvényesíti, hogy a kommunikációs képességek fejlesztése során a tanulókat változatos szóbeli és írásbeli kommunikációs helyzetekhez, irodalmi és nem irodalmi szövegek értelmezéséhez szoktatjuk.

Mindezek értelmében a *Magyar nyelv és irodalom* (román tannyelvű osztályokban tanuló diákoknak) tantervének az alapelvei a következők:

- A magyar nyelvhasználat képességének fejlesztése konkrét kommunikációs helyzetekben
- A nyelv funkcionális alkalmazásának érvényesítése az elméleti grammatikai tudással szemben
- A szóbeli és írásbeli kifejezőképesség megfelelő arányú fejlesztése
- Az életkori sajátosságoknak megfelelő tartalmak választása

A tanterv alkalmazására és a tanulók értékelésére vonatkozó ajánlások

- A tanuló nyelvismeret szintjének meghatározása a bemeneti követelmények alapján történik, ennek alapján szervezhetőek meg a csoportok/osztályok. (Amennyiben ez nem lehetséges, az osztályok/csoportok-on belül a differenciált oktatás módszereit kell

alkalmazni.) Egy csoportba/osztályba különböző korú, de hasonló/azonos nyelvismeret szintű diákok sorolhatók.

- A szinteket nem szükséges feltétlenül tanévhez vagy korosztályhoz kötni.
- Az első osztályos gyereket még nem tanítjuk magyarul írni és olvasni.
- Az egyéni tervezés során (kalendarisztikus tervek, tanulási egységek tervezése, folyamatos és szummatív értékelési kérdések és feladatok) a pedagógusoknak a **tanterv előírásait** kell figyelembe venniük mind a részletes követelményekre, mind pedig a tartalmakra vonatkozóan
- A kalendarisztikus terveknek az **egész tanévet** át kell fogniuk, hogy a tanár a tanterv megvalósítására vonatkozóan átfogó képet kapjon
- A **félévenkénti** részletes követelményeket és tartalmakat, azok sorrendjét a tanár szabadon választhatja meg, de folyamatosan követnie kell, hogy a **szint végéig** minden részletes követelményt **kielégítő** szinten elérjen
- A részletes követelmények és a tartalmak **összehangolását** a tanár valósítja meg az egyéni tervezés során
- A tanulók túlterhelésének elkerülése és a tanítási óra minél hatékonyabb kihasználása érdekében a tanárok vegyék figyelembe a következőket:
  - A tanítás-tanulás során alkalmazzanak a kommunikációs módszerek mellett **interaktív** és más **tanulóközpontú** módszereket
  - A **házi feladatot** úgy válasszák meg, hogy az elvégzésére fordított idő ne haladjon meg az órai feladatvégzés idejét (az órán konkrétan feladatok elvégzésére fordított időt kell figyelembe venni)
- Az **értékelés/felmérés** eszközeit, kérdéseit és feladatait (itemeket) a részletes követelmények és tartalmak szigorú betartásával kell elkészíteni

MEGJEGYZÉS

A tankönyv egyike a tanítás – tanulás – értékelés során használt taneszközöknek. **A tanárnak tehát a tankönyv tartalmát a tanterv követelményeinek megfelelően kell alkalmaznia és az osztály/tanulócsoport igényeihez kell igazítania.**

Amennyiben az osztály/csoport színvonala és a tanulók szükségletei megengedik, hogy olyan tankönyvi tartalmakat is feldolgozzon, amelyek nem szerepelnek a tantervben kötelezően előírtak között, a tanár a tervében megjegyzi, hogy ezek fakultatív jellegűek, és a szummatív értékelés tárgyát nem képezhetik.

A tantervi követelmények megvalósítása érdekében a tanár óráján bármilyen általa alkalmasnak ítélt tankönyvet, szöveggyűjteményt, feladatgyűjteményt használhat.

ÁLTALÁNOS FEJLESZTÉSI KÖVETELMÉNYEK

- 1. A szóbeli közlés megértése**
- 2. A szóbeli kifejezőképesség fejlesztése**
- 3. A szövegolvasás képességének fejlesztése**
- 4. Írásbeli kifejezőképesség (fogalmazás) fejlesztése**
- 5. A saját kulturális értékek ápolása**

Ajánlott tanterv a középhaladó szint számára

1. A szóbeli közlés megértése

	Kompetenciák	Tartalmak
1.1.	a szóbeli közlésből az információk kiemelése, a verbális és nem verbális kommunikációs jelzések megértése; a szóbeli közlés megértése	Kommunikációs képesség fejlesztése <ul style="list-style-type: none"> – különböző beszédhelyzetek felismerése a kommunikációban való részvétel – beszélgetés a hallottakról – gesztusok, arckifejezések, tekintet és különböző testmozdulatok felfedezése, megértése és alkalmazása – párbeszéd megfigyelése, megértése, folytatása és kezdeményezése a kommunikáció szabályai szerint – a szóbeli közlés román nyelvre való fordítása
1.2.	a kommunikációs célhoz igazodó mondatok megértése, az élőbeszéd helyes és helytelen mondatstruktúráinak érzékelése	Szóbeli kommunikáció és írott nyelv: <ul style="list-style-type: none"> – szövegértés kifejezése rajz, pantomim által – gyakorlatok azonos jelentésmezőbe tartozó szavak megismerésére – mondatstruktúra, átalakítás megadott szempont szerint (szórend, kérdések alapján) – nyelvtanilag hibásan szerkesztett mondatok javítása feladatok révén – ejtéshibák és a szórendi hibák javítását szolgáló gyakorlatok – hosszú és rövid hangok helyes ejtése, hanglejtés
1.3.	a mondatnál kisebb nyelvi egységek, szó szerkezetek, szóösszetételek, érzékelése, a szeszett szavak (szó + toldalék) felismerése	Szóbeli kommunikáció és írott nyelv: <ul style="list-style-type: none"> – hiányos mondatok/szó szerkezetek kiegészítése kérdések alapján (Hol? Mit? Mikor?) – szó szerkezetek, szókapcsolatok felismerése, értése – töszavak és toldalékos szavak megkülönböztetése játékos gyakorlatokkal – témához kötött szavak, szókapcsolatok gyűjtése – szavak jelentés tartalmának megváltoztatása hangok, illetve szótagok kicserélésével – párbeszéd, szerepjátékok, csoportjátékok: megadott témával önálló véleményalkotás

2. A szóbeli kifejezőképesség

	Kompetenciák	Tartalmak
2.1.	szöveget alkotása meghatározott beszédhelyzetekben, a köznyelvi kiejtés és a helyi nyelvváltozat követése	Szóbeli kommunikáció: <ul style="list-style-type: none"> – képek, képsorok alapján rövid szóbeli szövegalkotási gyakorlatok – kérdések megfogalmazása az olvasott szövegrésszel kapcsolatosan – szöveg bővítése, átalakítása az olvasott szöveggel kapcsolatosan – tárgyak, élőlények bemutatása – szerepjátékok, dramatizálás, mesék megjelenítése – beszédképesség-fejlesztő és beszédtechnikai gyakorlatok (beszédlégzés, hangképzés, hangerő, hanglejtés, hangszín, ritmus) – szövegalkotási gyakorlatok konkrét helyzetekben – versmondás, dramatizálás, visszamesélés
2.2.	gondolatok, érzelmek kifejezése a köznyelvi és a saját nyelvi változatban	Szóbeli kommunikáció és írott nyelv: <ul style="list-style-type: none"> – bemutatkozás, kérés, tudakozás, társas beszédhelyzetekben való részvétel – élménybeszámoló

	Kompetenciák	Tartalmak
2.3.	mondatokat és szövegeket alkotása	Szóbeli kommunikáció és írott nyelv: <ul style="list-style-type: none"> – hiányos mondatok kiegészítése kérdések alapján (Hol? Mit? Mikor?) – szó szerkezetek, szókapcsolatok felismerése, értése – tőszavak és toldalékos szavak megkülönböztetése játékos gyakorlatokkal – témához kötött szavak, szókapcsolatok gyűjtése – a mondat jelentéstartalmának megváltoztatása (tömörítés, bővítés, helyettesítés, szórendi változtatások) mondatkapcsolási gyakorlatok, szövegalkotás mondathalmazból
2.4.	új szavak beépítése az aktív szókincsbe	Szóbeli kommunikáció és írott nyelv: <ul style="list-style-type: none"> – a szókincs aktivizálására alkalmas gyakorlatok (gyűjtés, helyettesítés, kiegészítés, mondatalkotás) – önálló mondatalkotás a megismert szavakkal
2.5.	különböző életszerű beszédhelyzetekhez való alkalmazkodás	Szóbeli kommunikáció és írott nyelv: <ul style="list-style-type: none"> - szerepjátékok (beszélő-hallgató) – beszédhelyzetek teremtése, részvétel azokban – párbeszéd kezdeményezése, folytatása és befejezése különböző személyekkel (helyzetgyakorlatok)

3. A szövegolvasás képességének

	Kompetenciák	Tartalmak
3.1.	helyes, kifejező olvasás	Olvasási készség fejlesztése <ul style="list-style-type: none"> – rövid terjedelmű szöveg olvasása egyéni ritmusban – kijelentő, kérdő, felkiáltó, felszólító mondat hanglegjtésének gyakorlása – olvasási gyakorlatok (szerepolvasás, láncolvasás) – ismert szöveg olvasása, figyelemmel követve az írásjeleket – hangos olvasás önjavítással, az olvasási hibák javításával
3.2.	a szöveg tartalmi és szerkezeti összetevőinek felismerése	Olvasási készség fejlesztése <ul style="list-style-type: none"> – szövegértés kifejezése rajz, pantomim által – kijelentések kiegészítése az olvasott szöveg alapján – ismeretlen szavak jelentésének megértése a szöveggörnyezetben, saját nyelvi változattal való megfeleltetés – az olvasott epikus szöveg szereplőinek megnevezése, csoportosítása (emberek, állatok, mesebeli lények) – szövegbeli események sorrendjének megállapítása (logikai, időrendi) – szereplői, elbeszélői nézőpontokkal való azonosulás
3.3.	különböző műfajú szövegek (mese, szólás, közmondás, találós kérdés, monda, népdal) jellemző jegyeinek felismerése	Olvasási készség fejlesztése <ul style="list-style-type: none"> – prózai és verses alkotások közötti különbségek felismerése – epikus szöveg jellemzőinek felismerése (helyszín, idő, szereplők, cselekmény) – szövegtagolási gyakorlatok – olvasási gyakorlatok a tanuló saját nyelvi szintjének és érdeklődésének megfelelő szövegekkel – olvasónapló készítése

4. Írásbeli kifejezőképesség (fogalmazás)

	Kompetenciák	Tartalmak
4.1.	helyesírási ismeretek alkalmazása szótagok, szavak, mondatok írásakor	Szóbeli kommunikáció és írott nyelv: <ul style="list-style-type: none"> – szótagok, szavak írása önjavítással, összehasonlítva megadott mintával – szótag-, szó-, mondatkiegészítési gyakorlatok – írásgyakorlatok (másolás, átírás, tollbamondás, pl. j-ly helyes használata, szóvégi magánhangzók, toldalékok helyes használata) – mondatokban, rövid szövegben a hiányzó írásjelek pótlása – több írásjelet tartalmazó szövegek másolása, átírása, tollbamondás – mondatalkotás, többféle írásjelet tartalmazó rövid szöveg szerkesztése – a szófajok helyesírása
4.2.	hosszabb terjedelmű szövegek alkotása (elbeszélés, leírás, jellemzés, levél)	Szóbeli kommunikáció és írott nyelv: <ul style="list-style-type: none"> – tartalmilag összefüggő mondatok alkotása olvasott szöveg alapján – hiányos szövegek kiegészítése megfelelő szavakkal – bővítés, egyéni vélemény megfogalmazása – megfigyelés alapján személyek, tárgyak, állatok leírása – jellemzés készítése – levélírás, a levél formai jellemzőinek ismeretében

5. A saját kulturális értékek ápolása

	Kompetenciák	Tartalmak
5.1.	a magyar nyelv tudatos használata, a nyelvi identitás őrzése, a magyar nyelv kommunikációs értékeinek ismerete	Szóbeli kommunikáció és írott nyelv: <ul style="list-style-type: none"> – diáklap szerkesztése – versenyeken való részvétel – csoporttársakkal való anyanyelvi kommunikációs gyakorlatok – a magyar nyelv kommunikációs értékeinek összevetése a román nyelvvel – rendszeres kommunikáció a tömbmagyarságban élőkkel (levelezés, tábor, kirándulás, partnerkapcsolat, verseny stb.)
5.2.	a helyi és nemzeti kulturális értékek ismerete és ápolása	Szóbeli kommunikáció és írott nyelv: <ul style="list-style-type: none"> – néprajzi gyűjtések megismerése, folklórszövegek tanulása – saját néprajzi gyűjtés

TANULÁSI TARTALMAK

1. Olvasási készség fejlesztése

- *A könyv*
- *Szövegek műfaja: leírás, elbeszélés, ismeretközlés, történelmi tárgyú olvasmányok, lírai alkotások*
- *Szövegek olvasása (legtöbb 75-150 szót tartalmazó szöveg)*
- *Szereplők felismerése, csoportosítása, jellemzése*
- *Szövegek tagolása, logikai egységekre bontása*
- *A szövegtartalom megértése*

2. Kommunikációs képesség fejlesztése

2.1 Szóbeli kommunikáció

- *Közlés – igazodás a köznyelvi kiejtés normáihoz*
  - *Gondolatok, érzelmek kifejezése*
  - *A párbeszéd – beszélgetés két vagy több személy között*
- *párbeszéd kezdeményezése, folytatása, befejezése*
- *párbeszéd konkrét helyzetekben*
- *Szövegek utánmondása, reprodukálása és alkotása*

- *A kommunikációs szempontnak megfelelő, helyes mondatok alkotása, a mondatok szöveggé formálása*
- *Az új szavak tisztázása és beépítése az aktív szókincsbe*

Megnyilvánulási formák:

- *köszönés, bemutatkozás, személyleírás, kérés, tudakozódás*
- *kérdés, válaszadás, párbeszéd*
- *kezdeményezés, csoportos beszélgetés*
- *véleménynyilvánítás*
- *történetmondás/mesélés képek, képsorok, olvasott szöveg, saját élményei alapján*

2.2 Az írott nyelv

- *Az írás elhelyezése a lapon (keltezés, cím, szerző, bekezdések, szóköz betartása)*
- *Kijelentő, kérdő, felkiáltó mondatok*
- *Szövegalkotás: elbeszélés, leírás, jellemzés. Levélírás*
- *A hangok időtartamának helyes jelölése a szavakban, szóvégeken, a szóvégi magánhangzók helyes jelölése (-o, -ó, -ö, -ő, -u, -ú, -ü, -ű)*
- *A névszók helyesírása- főnév, melléknév, számnév, személyes névmás, , névutó, kötőszó*
- *A tárgyrag, birtokjel helyes írása +birtokos személyragok, fokjelek*
- *A –ból, -ből, -ról, -ről, -tól, -től, helyesírása, a va/ve, val/vel ragos névszók helyesírása, a-ba, -be, -ban, -ben –ja, -je, a/e helyes alkalmazása*
- *Az ige helyesírása, múlt idő jele, igeragozás, igekötős igék, módjelek*
- *Az –ul, -ül, -ít, -dt, -dj helyes írása*
- *A j-ly helyes használata*
- *Írásjelek használata: pont, vessző, kérdőjel, felkiáltójel, párbeszéd jele*

Megvalósítási módok:

- *Tollbamondás*
- *rövid terjedelmű szövegalkotás képek/képsorok, kérdések, vázlatpontok alapján*
- *levélírás*
- *mondatépítési gyakorlatok (bővítés, szűkítés, szórendi változtatások)*

Javasolt tartalmak, művelődési anyag

1. *A gyermek közvetlen környezete és tágabb környezete (én, család, otthoni környezet, iskola, falu- város, szülőföld, közlekedés, színek, számok, óra, testrészek, mesterségek, stb.)*
2. *Népköltészeti alkotások (népmese, népmonda, népdal, népballada, szólások, közmondások, találós kérdések, népszokások, ünnepeink)*
3. *Pozitív erkölcsi vonások kialakítását szolgáló szövegek*
4. *Az évszakok és a velük kapcsolatos tevékenységek*

